

Ezen lapok minden héten egyszer, u. m. kedden, csütörtökön, pént. és vasárnap jelennek meg. Előfizetési ár fél évre Buda-pestben házhöz-hordással 5 ft., borítékban 6 ft., postán borítékban 6 ft. ez p. A hirdetések minden apróbetűs hasábjáróit 5 (öt) ez. kr. fizetik.

Csütörtök

481.

October 29. 1846.

Előfizethető helyben: kiadókban, hatvani utczán Horváth-házban 1846. szám alatt földszint, és minden kinyit postahivatalnál. — Az ausztriai birodalomban külföldre menendő példányokat csak a bécsi császári postahivatalnál rendelhetnek meg.

BUDAPESTI HIRADÓ.

TARTALOM. Magyarország és Erdély. A pesti kir. József-partanoda érdekében. Felnyitnak-e már szemétek, urak ott a másik oldalon? Megyék. Közgyűlés Torontálban. Tolnában. Arvában az inségyi választmány számadó jelentése a befolyt emberbaráti segélyszövegek 's egyéb adakozmányok kezeléséről (folyt.). Budapesti hitharang. A magyar középponti vasút pest-váci vonalán t. e. oct. 12-ikétől oct. 23-ikéig szállított személyek száma. Felszólítás a magyar keresk. társaság nevében. Iparmunkálatási díjhatározat eredménye (vége). Felszólítás a tüzeléses építés ügyében (Erdős. Mőzesztől). Külföld. Nagybritannia. Spanyolország. Olaszország. Egyveleg. Hivatalos és magánhirdetések.

IRODALOM ÉS TUDOMÁNY. Magyar ékes szókötés. Kozsorzott pályamunka. Ista Szvorényi József. (Vége.)

MAGYARORSZÁG ÉS ERDELY.

A PESTI KIRÁLYI JOZSEF-IPARTANODÁBAN az olasz, francia és angol nyelvek, mint rendkívüli tanulmányok, a növendékek által fizetendő mérékelt díjért fognak taníttatni; mi vegett azon nyelvtanító urak, kik az érintett nyelvekben lezkeket adni kívánnak, ezennel felszólítanak: miszerint erkölcsöség 's tanítói képesegőkről keszeskedő bizonyítványokkal ellátott folyamodványait legfőlebb november 10-ig alólírottal benyújták. — Pesten october 26-án 1846. — Karácson Mihály m. k. tanulmánybizottsági ülök, mint a kir. József-partanoda ideigl. igazgatója.

(Felnyitnak-e már szemétek, urak ott a másik oldalon?) A napi beszéd legkomolyabb tárgya most a magyar kereskedelmi társaság igazgatójának megszökte! Ha biztos kütöböl nem tudók is, mikép számadásokért szorítatása vezet a pártfelei által annyiszor dicőített speculativus észt és jellem-szilárdaságot ezen sehonnaihoz illő kalandra, az okfűrkésző értelem magától 's magában is kedvetlen okokra bukkan! A hiány és csemeszekedés a hotilapi berzenkedések dacára is tény tehát; pedig elvitáztatlan tény: kérdés csak mennyiségről lehet, mit a mostani boyolultság kifejtésére alkalmasin szép összegek kérérgat.

Ezen, vagy hasonló szomorú tény könnyű lett volna eleve megmondani; de mióta bizonyos urak ott a másik oldalon szólásszabadsági egyedúráságot igényelnek, követelnek; 's vannak emissáriusok, kik közül ha nem mindegyik méltó növendéke is a bukokratának, de legszelidebb feyverők pólfeszkedő gőg 's durvaság, mikkel nyomatóközni szokták capacitátiojokat: bekeszerető ember megszökte a hallgatást.

Most sem káröröm fogat velem tollat, mint tán nem egy, saját önjéről huzva következtést ábrándozik, hanem a fájdalom, mit hononnak annyi időtlen bábaszkodó által okozott vesztesége nem kis mértékben keleszt higgadt keblekben is.

Nem veszem itt fel a részvényesek magány-veszteségét, hiszen kereskedelmi új és szokatlan vállalatoknál a veszélyzetés nem kis szerepet játszik, 's a beruházott pénz nagy részét illy szerencse-kísérleteknél tapasztalt előre elvesztett ember aranyhegyeket igénynek osztalékul; kivált ha a teljes hatalmu igazgató és czimevezetőben sima képnél 's dagályos szószátyárságnál egyéb biztosítás nincs.

Nem szólók, ismétlem, a részvényesek saját káráról; bár lehetlen magamat azon keserű fájdalomszülte észröveteltől megódom, hogy azon pénzszöveg, mi a volt igazgató utján tisztálán csatornába szivárgott, észszerűleg kezelte az ipar mezéjén, vagy jótékony czölökra fordítva, ha

anyagi hasznót nem is, de hálás megismerést mindenestre eszközölt volna; hanem magasb szempontból tekintve a dolgot, szólók honom érdekében 's a csapásról, melyet ezen különös pénzügyi munkálat arra súlyosított.

Nem szükség részletekig ismerni viszonyainkat, hogy meggyőződhessünk, mikép majd birtokviszonyaink, majd nagy részben szabataságot 's törvény előtti egyenlőséget igénylő perlekedési eljárásunk, de keleties kényelmű természetünknél fogvást is hitelünk rosul áll ben és kün; főlöleg említenem, hogy kötelessége mindenjó hazafának a honfelvirágzásti fötényezőnek — hitelünknek — szilárdítására magány- 's közton karöltve munkálni. Ki a nemzeti nagygyálét ez előfáján féregkint rágódik, az hazasértő; 's az okfokozat — mi körülmények szerint rosz akarat vagy ügytelenség — a beszámítás rovatóhoz tartozik, de a vételt erényne nem varázsolja. A kereskedő társaság utóbbi kezelesmodora 's állása, tudjuk, hogy a külföldi kereskedő világ pénzcsarnokain nemcsak aggályt, hanem nyilvános ovakodást idézett elő 's kelesztett, mit az újabb események bizonyosan nem csilapítanak.

Fokozatos lépeső ez arra, hogy a külföld előtt terra incognita vagy nem igen kedvező szinben álló honunk még gyanusabbá legyen. 'S ezen gyanut nem oszlatják a Vierterjahrsschrift 's ellenzeki rendez-vous vajudta augsburgi üres szóhalmozok elvitáztatlan tények ellenében.

Fokozatos lépeső ez továbbá nemcsak arra, hogy pangó kereskedésünk, mit viszonyaink érdekével egyenvonalban felvirágoztatni anyagi jólétünk iránti szent kötelességünk, még silányabbá roskadjon, hanem arra is, hogy honi vállalatoktól elidegenült kedélyünket a tisztaság és gyakorlat párosult jellemzilárdaság is csak küzdelmek után enesztelje ki. Es ez épen most, midőn a hon felvirágoztatására annyi jó akaratot kellene igénylenünk!

Nem akarjuk a volt igazgató bűnét másra róni, de másra rójuk, hogy illy ember volt igazgató, még pedig darab ideig teljes hatalommal; másra rójuk e hon szégyenét és veszteségét, 's midőn ezen újabb tény ismét csak azt erősítene, mi százsor mondatot már, hogy az ellenzék 's főnökei épen úgy megszökték a regényes illusiók tén kalandozást, mint lépten nyomon bőlást a gyakorlati élet mezéjén, lehetlen a Keletnépe imez végszavaira vissza nem emlékeznünk; még mindennek van idő —; de nem sokára többbe nem lesz, mert mindennek megvan bizonyos pillanata, mely ha lepergett, valamint örökroda oda van erény 's becsület, ugy oda van élet is és minden remény.

FELSZÓLÍTÁS a magyar kereskedelmi társaság nevében. Igazgató új. Szabó Pál f. hó 21-én megszökvén, e sajnálatos esemény következtében mind magának a magyar kereskedelmi társaságnak, mind azoknak, kikkel üzleti összeköttetésben áll, közös érdekök hozza magával, hogy a társaságnak activ és passiv állapota, és különösen a volt igazgató által a társaság rovására a legközelebbi időben irhatott kötelezések hovahamarább biztosan megtudásának, 's teljes világosságba hozásának; miszerint a dolgok valódi állásához képest észszerű intézkedések tétethesnek. — Ennélfogva mindazok, akik a magyar kereskedelmi társaság irányában, bár minemű követelést igényelnek, ezenel felhívattak, hogy követeléseiket velünk alólírottakkal a

folyó évi november 30-ik napjáig tudatni sziveskedjenek; ellenkező esetben volt igazgató Szabó Pál által elvállalt kötelezettségek, melyek azon napig be nem küldetnek, figyelme vétetni nem fognak. Költ Pesten october 25-én 1846. A magyar kereskedelmi társaság igazgató választmánya.

Megyék.

TOLNÁBÓL. Folyó october hó 24-én egy napi közgyűlésünk volt — mint mindig — főispáni előöklet alatt Főitárgya, melyre eleve kütözve volt, azon országos örömben nov. 5-én mikint és kik által leendő osztozás lett volna, melyet nádor ő cs. k. fensége 50-ik hivataloskodási évünnepe tamaszt e honnak minden fiában; ha láttátok volna azonban a megdöbönt arcokat, melyek a zöld asztalt körülülék, kitalálhatjátok azonnal, hogy beteggyáiban szenved az kinek egészségeért annyi szív remeg e hazában; miután azonban Tolna rendei részint a főispáni nyilatkozat, részint hirliplai bulletin-ek által örömmel értesültek ő cs. k. fensége egészségének jobbrafordultáról, főispán ő maga azon reményben, hogy az országának az olly fájdalmasan gátolt öröme 's hódolatnyilvánításra nem sok idő múlva alkalom nyilni fog, a nádor ő fenségénél tiszteledendő küldöttséget kinevezte, melynek vezetésére D. G. kir. táblai ülnöknek a megyei rendek által örömmel elfogadott indítványára főispán ő maga kéretek meg. Másik tárgy, mely Tolna rendei figyelmét komolyan elfoglalá, a notalán e megyében is bekövetkehető szükség vala, 's miután a szükölködők számának, a szükség elhárítására megkivántató gabonának összerakásával, valamint a földesuraknak e tárgyban adandó nyilatkozatokra leendő felszólításával még mult közgyűlésből megbízott főszozolgabírák által beadott jelentésekből örömmel értesültek a megye rendei, miszerint több uradalmak szükölködő jobbágyaiknak élelemmel ellátását megígérék, 's a még nem nyilatkozhatott uradalmaktól szinte illy értelmű nyilatkozatot reménylök, nem lehetven még ezuttal tisztába hozni azt, vajjon a szükség elhárítására a főbírák jelentése nyomán megkivántandó 61 564 pozs mérő élelemster nem leendne-e az által jóval alább szállandó, hogy nem tudatik még, vajjon az összeírt szükölködők egy része nem a segélyt ajánlott uradalmak jobbágyai közé sorozandó-e? de különben is a még nem nyilatkozott uradalmakat e tekintetben bevárni az ellenkező esetnél czélszerűbb levén, a megye rendei e tekintetben a notalán szükségessé vált elhatározó rendelkezéseket a közelebbi november 30-ik közgyűlésre halaszták, addig is a megyei főorvosnak a notalán kiütendő burgonyavész elhárítása iránti kísérletteket kötelességül tevén. Rend. le v.

TORONTÁLBÓL. Nagy-Becskerek, october 18-án. Torontálmegyei rendei tegnapi közgyűlésünkre a háladó szív és legbüzsőbb tisztelet érzelmeivel párosult fiui kegyelet gyűjté össze. Azon érzelme, melyek kebleinkből annál forróbban buzsogtak fel: minthogy azokat a magyar nemzetel egy eseménydus felszárad rengésében hiven osztozott nádor ő cs. kir. fenségének más testvérbátóságokkal együtt, a nemzeti tisztelet és hálázalógaúl nyujtani ohajlók. Tévők ezt a szív annál édesb ömlődezősei közt, minthogy érzelmeink mikinti tolmácsolásában iránytadó felsőbb intézkedésnek kormányunkat a nemzettel találkozni láttuk, és mi ismét nem homályos sejtetem, hanem minden kételyt messzire özö bizonyosságkép lebegett someink előtt, hogy a magyar nemzetnek a politikai viszályok hullámaitól hányattott sajkája

csatkozni. A szörendet egy szak alatt kimeríteni lehetlen, 's megfjethetőnek egyedül csak ugy látom, ha a dolgot a mondatok legegyszerűbb elemein kezdjük 's ugy megynk tovább fokrol fokra. T. i. e g y s z e r ű m o n d a t. Ez lehet kérdő, felelő, tagadó, parancsoló, elbeszélő 'stb. 's ezen fajok szerint mi változason mennek keresztül a mondat részei a szörendre nézve. Mikor áll elöl az alany, az állítvány, a tárgynev. Tovább ha az alany bővítye van melléknevel, számnevel, participiummal 'stb. micsoda rendben előzik meg ezek az alanyt, p. o.: R o m l a s n a k i n d u l t h a j d a n e r ő s m a g y a r, mert nem állhat ez illyen rendben: erős hajdan indult magyar romlásnak 'stb. Tovább ha az állítvány bővítyék tárgynevekkel és ezek viszont melléknevekkel és participiumokkal. Ezekre mondom törvényeket csak a mondatok elemzése közben lehetne adni. Ezután jönek az oszvetett mondatok, a rövidítettek és közmondatok, hol a szörenden kívül, már a mondatok tagjainak szerkezetet is kellene fejtegetni. Hol előzi meg t. i. az almondat a főmondatot, hol kell a kotszonak állani, mi viszonyban állanak ezek a fő- és almondatokhoz 'stb.

Igen sajnálom, hogy szerző itt sem igen ereszkedik elvek fejtegetésébe, 's csak azon egy példája ellen tehetek neki kifogást, mely a 116. lapon áll: „a londoni sz. Pál temploma a római sz. Peter templomának mintájára épült, helytelen szósorozat, mert az előmenet helynevek szent Pál és Peter honat, nem templomok helyét határozza meg; szabályosan így áll: mondják, hogy a sz. Pál londoni temploma, 's sz. Peter római templomának mintájára épült.”

En itt, részemről, azt tartom hibásnak, mit ő helyesnek vall, mert ezt: szent Pál temploma, szent Peter temploma egy eszmenek lehet venni, nem pedig kétőnek, mivel egy tárgyat jelentenek; ezért fonakság lenne őket elválasztanunk. Illyen formának tartom e következőket is: racz templom, öreg templom, kalvinista templom; 's ha ezekhez meg e következők melléknevel járuland: fehérvári, a szörend bizonyosan nem így lesz helyes: a racz fehérvári templom, az öreg fehérvári templom, a kalvinista fehérvári templom; hanem a következő: a fehérvári racz templom, 'stb.

Irodalom és Tudomány.

MAGYAR ÉKES SZÓKÖTÉS. Kozsorzott pályamunka. Ista Szvorényi József. (Vége.)

3) Arról kellett volna szabályokat adnia, hogy a másod mondatbeli ige ha infinitivusba tetetik, micsoda esetekben veszi fel a személy-ragokat és micsoda esetekben nem: mert e következő mondatokban, ugy hiszem, igen fűsértő lenne az infinitivus személyragozása:

Kezdek gondolkoznom arról, vajjon ketkedjem-e elhínnem azon állapotot siralmasnak lennie, hogy mikor a törökök eljöttek boszút állaniok a magyarokon, és ezek nem tudván magokat vedeniök, hazánkat csaknem vegpusztulás érte. 'stb. E következőkben pedig, csekely ízlesem szerint, igen megállhatónak talalom:

Imadjuk sz. Peter urat, kinek adatott hatalom, oldania és kőtnie. Nem nyilt előttünk res a nagy veszélyből kiszabadulhatnunk. A katonáknak szigoru büntetés alatt tiltott meg portyázni menniök. 'stb.

Es e tárgyban szerző hogy utmutatást adjon, annyival is inkább megvártam volna, mert a 214d. lapon zugolódni látszik, hogy a személyragos infinitivus „olly vartatva tud divatra kapni.” Mit csak azért sem igen hallgathatók el, mert a 123d. lapon azt jegyzi meg, hogy: „serül a mondat alakja a regies 's elavult szókötésse, mi a mondatnak ma már egészen szokatlan alakot kölcsönözne, millyen

„d Némelly elavult kihagyási módok, mint: „adjon tinek te nyugalmat lelnetek” tulajdonképen: adjon vagy engedjen nektek az ég nyugalmat lelnetek, e helyett: engedje nektek az ég azt, hogy nyugalmat leljetek. En, megvallom, nem tudom mit karhozhat szerző e mondatban. 'S batorokdóm hozzá azon kérdést intézni, hogy az itt fenförgő gondolatot ki tudná-e szebben és kerekebben fejezni? Ha ugy nem jól van, mikint lenne tehát jól? mi benne a líba? hivatása ugy hozta volna magával, hogy ezeket iparkodott volna kifejtetni.

A 248. lapon a van kezelésére illyen szabály áll: „Ha ma-

gan áll a van, egyszerűen kimarad, helyét csupan az alany eleallitandó nev-előcske potolvan ki, pl. elvet, merskeletet, szenvedelyt változtatni olly dolog: mire szantalan pelda van — lezzen: elvet, merskeletet, szenvedelyt változtatni olly dolog, mire szantalan a pelda.”

Ugyan kerem a szerző urat, tud-e mondatot elemezni, hogy a van kihagyására illyen szabályt állit fel? mit tesz ez: „ha magam áll a van?” E homályos és épen nem szabatos kifejezés én ugy értem, hogy ha az állítványban a van csak maga fordul elő: 's ezen jelentményt abból következtetem, hogy ezen ige sohasem fordul elő az alanyban. Es ha ő is illyen értelemben veszi, akkor a felállitotta szabálynak ellenkezője áll, azaz a van a mondatból sohasem maradhat ki, ha az állítványban magam áll, p. o.: haboru van; hídeg van; meleg van; sötet van. 'stb. — Továbbá akkor sem maradhat ki, ha mellette, mint állítvány mellett, nevragos név áll, p. o.: Jó alkalom van az utazásra; főfajásod a sok fejtevéstől van 'stb. Es annak is ez az oka, hogy az idezte példában ki kell tenni; mert a szantalan pelda alany, a van állítvány, a mire pedig, mint nevragos nevmás, az állítványhoz tartozik. — A másik példából: mire szantalan a pelda, azért maradhat ki, mert a van-t a mondatból mindig ki lehet hagyni, ha az állítványt fővagy melléknev képezi, a mikor az ezeknek mindig alattok értetik p. o.: A bátyám katonája; e kutya nem vizsgál, hanem kopokutyad harapós; a példák szantalanok. 'stb. 'S ez idezte példában azon eset fordul elő, hogy a szantalan megszünik az alany kiegesztője lenni, 's állítványképen lép fel, és ingyven sem az a van kimaradásának oka, hogy az alany ele oda teszük a nevelőt; mert így e következő példakból is ki lehetne hagynunk, a mi azonban lehetlen: a király a városban van; a madár a fan van; az isten van; a pénz itt van; az ebéd még a tőznel van 'stb.

A szörend nyelvünkben egy azon lényeges és meg eddig ki nem fűrkészett tárgyak közöl, melyel az idegen ajku minden törekedése mellett sem tud tisztába jöni, mely minden eddigi nyelvbuvarainknál és szerzőnél is igen hiányosan van kidolgozva. Ki e tárgyban világos és megállható szabályokat akar alkotni, az a mondatok fajainak melyebb elemzésébe köteles bo-

győbehozani. E kötségy fönben a más e korvasára zni, mi gének Pfyf-

Santa-gy lát- utjagokból o bel-

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

szar

ép azért vezetendik most biztos partra, mert hátrébszo-
 rítatván a nemhivatalosok tolatkodó beavatkozása, annak or-
 man nemcsak igazságos, hanem aloldalmári szilárd kezek is
 működnek, mellyek az alkotmányos monarchia alapveit
 hiven követve, valamint azon hő érzelmeink tolmácsolásában,
 mellyek keblünk szentélyében letévék, ereklyekint őrizet-
 nek: úgy a legnagyobb jelentésű kerkérdések megoldásá-
 ban is fogják lobogtatni azon orilamme-ot, melly körül, benső
 meggyőződésünk után indulva, oly sok vizsály után öröm-
 telve seregülünk. Számos tagból álló választmány nevezetett
 annak zalló öröm közt kikért elnöklete alatt, kit Torontál
 oly meglegűlten magának vall, s szeretve tisztel, főis-
 páni helyettes ő méltóságának. Mivel a maj. hó 26án tartatott
 közgyűlésben elhatározatott, hogy jövőre közjogi tárgyak
 egyedül az évenként tartatni szokott sorszerinti köz-
 gyűléseken vétesenek fel, ezen gyűlésen, melly tüzetesen
 az előbbi tárgy végett lön hirdetve, semmi közjogi kérde-
 sek nem tárgyalattak, a heligzagatási tárgyak közül azon-
 ban egy, komoly tanácskozásra hitta fel a rendeket. Es ez
 volt az idei szük termés, miáltal Torontál rendeinek az
 adózó nép szomorú helyzete iránti méltó aggodalma felköl-
 tetvén, a rettegett nyomor eltávolítására (több czélszerű in-
 tézkedés tététt, mellyek fogantatása bizton remélteti
 velünk, hogy Torontál adózó népe a közelgő veszélytől
 megmenekülend, és a kényszerítő szükség által előidézett
 szokott szomorú jelenetek, a fenálló rendet nem háborítan-
 ják. Jövő sorszerinti közgyűlésünk, mellyen a más törvény-
 hatóság által megvitatott némely közjogi tárgyak nálunk is
 szönyegre kerülendnek, f. évi nov. 30. fog tartatni. R. lev.

ÁRVÁBÓL (Az inség-ügyi választmány segély-
 öszegek s egyéb adakozmányok kezelésé-
 ről — folytatás) 155) Hajdu kerület 165 ft 14³ kr.;
 156) ugyanazon kerület 92 ft; 157) Ofaer Pesther Zeitung
 szerkesztője utján 426 ft 4 kr.; 158) Wimer Theophil
 120 ft; 159) nm. m. k. helytartó tanács utján 28,663. sz. a.
 1351 ft 7¹ kr.; 160) Pest Hirlap utján 700 ft; 161) Pest
 Hirlap utján 50 ft; 162) Torontál vármegye 2 ft 16 kr.;
 163) Arad vármegye 3 ft 14 kr.; 164) ugyanaz 89 ft 2 kr.;
 165) Abauj vármegye 152 ft 40 kr.; 166) Arad vármegye
 13 ft 4 kr.; 167) Budapesti Híradó utján 100 ft; 168) To-
 rontál vármegye 65 ft 49 kr.; 169) Torontál vármegye 9 ft
 23 kr.; 170) nmgu helytartó-tanács utján 39,162. sz. a.
 1877 ft 6² kr. — Ezen szám alatt következő adakozások
 foglaltatnak u. m. Szeged városa 30 ft; Pécs városa 3 ft
 52 kr.; Bácság kerületi bányabíróság 14 ft 39 kr.; Kapron-
 cza városa 50 ft; Szeged városa 4 ft 5 kr.; veszprémi püs-
 pöki megye 27 ft 55 kr.; székesfehérvári püspök 46 ft 36
 kr.; Pozsega vármegye 9 ft; ugyanaz 4 ft; buccari városa
 2 ft; kassai püspöki megye 42 ft 19 kr.; alsó-ausztriai kor-
 mány 5 ft; morvaszileziai kormány 17 ft 26¹ kr.; ugyanaz
 19 ft 9 kr.; alsó-ausztriai kormány 137 ft 30 kr.; Pest vá-
 rosa 140 ft 16 kr.; Stájer kormány 4 ft 15 kr.; ugyanaz 30
 kr.; horvátországi hadi főkormány 41 ft 6 kr.; morvaszileziai
 kormány 53 ft 23¹ kr.; alsó-ausztriai kormány 5 ft 15 kr.;
 Stájer kormány 70 ft 23¹ kr.; Szerém megye 40 ft; Pest
 városa 3 ft 44 kr.; Borsod vármegye 30 ft 34 kr.; egri ér-
 séki megye 23 ft 20 kr.; Heves vármegye 37 ft 54 kr.; Bán-
 ság kerületi bányabíróság 1 ft; rozsnói püspöki megye 5
 ft 10 kr.; Scitovszky János pécsi püspök 80 ft; Dulovics Au-
 drás selmeczvári tanácsos gyűjteménye 148 ft; karloviczi
 g. n. e. püspöki megye 49 ft 2 kr.; Stájer kormány 68 ft 3³
 kr.; alsó-ausztriai kormány 2 ft 21 kr.; morvaszileziai kor-
 mány 13 ft 12 kr.; ugyanaz 15 ft 47 kr.; alsó-ausztriai kor-
 mány 308 ft 1 kr.; felső-ausztriai kormány 222 ft 4² kr.;
 stájer kormány 73 ft 24¹ kr.; morvai kormány 56 ft 4 kr.;
 ilir kormány 51 kr.; tótországi hadi főkormány 9 ft 32 kr.

Szerzőnek, e munka két első részében, ha tagas alkalma
 volt olvasni arról győzni meg, hogy nyelvünk tökéletesen is-
 meri: egy a harmadik részben, hol a választéki kellemlől szol,
 művelt és feriasz izlesen mutatható volna tündöklő jeleit. E
 részben felhordott gyér példáit a metaphorak, tropusok és figu-
 rak ala lehetett volna sorozni, s mint fentebb is emlitem, ez-
 ket kellett volna kifejtenie és megmagyaráznia. Itt kellett volna
 megmutogatni, mikint tartják meg ezeket írónk, s mikint ront-
 ják meg részint tudatlanságból, részint fonak izséből. Itt lehe-
 tett volna bemutatni és megismertetni nyelvünkben azon keleti
 virágokat, mellyek hervadásra és hidegebb eghajlat alatt sem ha-
 jollak. Ezen törvények fejtegetésébe azonban szerző nem igen
 bocsátkozik, nyelvünk szépségeit felkutatni elmulasztotta s azok
 megválasztásában helyes izléstől vezértelt tapintatol nem igen bi-
 zonyított. A 206. lapon ugyanis felhozott ezen mondatát Kuthy-
 nak, meg nem foghatom, mikint tudja szépnek tartani: „hattyu
 szavad édes bájjal hull lelke mélyére, mint a hajnali szellőbe
 vetett lilium”, mellyet én nem tarthatok egyének, mint vi-
 rágzó tollas cseppneknek, s vajjon e fogalmakból ala-
 kulhat-e eszme. Itt első kérdés: mi az a hattyuszó? A meta-
 phora elve azt tartja, hogy képzelt tárgyhöz, a mi t. i. nincs,
 nem lehet hasonlítani, mert így a különben is homályos ér-
 zés, még homályosabbá fog válni: a hattyuszó pedig csak képzelt-
 ben van meg, de valóságban nincs. Továbbá azt tartja, hogy a
 kezdett képtől ne térjünk el, mert különben Horatius mondása
 szerint, a festvénynek emberfeje, lónyaka s tollai lesznek. És
 a hattyu szó mikint hullhat, meg pedig édes bájjal, én
 meg nem foghatom. Végül költő egy hasonlításnyal fejezi be
 homályos érteset, vagyis inkább sejtelmet, meg pedig úgy, hogy
 antrum desinit in piscem mulier formosa su-
 perne, azaz a hattyuszó egyszerre virággá változik, meg
 pedig hajnali szellőbe vetett liliumma. Én ezt, megvallom nem
 értem; de meg csak el sem tudom gondolni, mit akar vele mon-
 dani, miután a liliumnak hajnali szellőbe vetése
 oly tény vagy eszme, melly nemcsak előttem, de tan a fűvészek
 és kertészek előtt is ismeretlen.
 Itt lett volna helye annak is, hogy fejtsé ki a kettőzte-

alsó-ausztriai kormány 6 ft 21 kr.; Zágráb megye 4 ft; mor-
 vaszileziai kormány 4 ft 24 kr.; felső-ausztriai kormány 5 ft
 40 kr.; összesen 1877 ft 6³ kr. 171) Veszprém vármegye
 5 ft; 172) nmgu m. kir. helytartó-tanács utján 1698 sz. a.
 1791 ft 5¹ kr. — Ezen szám alatt következő adakozások
 foglaltatnak u. m. Baranya vármegye 122 ft 48¹ kr.; Cson-
 grád vármegye 17 ft 14 kr.; Vas vármegye 6 ft 50 kr.; cseh
 kormány 48 kr.; zágrábi püspöki megye 60 ft 43 kr.; tiroli kor-
 mány 48 ft 6³ kr.; felső-ausztriai kormány 81 ft 28³ kr.;
 kormány 48 ft 6³ kr.; felső-ausztriai kormány 21 ft 24² kr.; stájer kormány 21 ft
 42 kr.; alsó-ausztriai kormány 6 ft 25 kr.; stájer kormány
 43 ft 49¹ kr.; horvátországi hadi főkormány 13 ft 15 kr.;
 felső-ausztriai kormány 137 ft 15¹ kr.; besztercebányai
 püspök 40 ft; egri érseki megye 5 ft 14 kr.; alsó-ausztriai
 kormány 258 ft 37 kr.; cseh kormány 15 ft 14³ kr.; Temes
 vármegye 40 ft 42 kr.; Krassó vármegye 194 ft 41 kr.; Poz-
 zsega vármegye 18 ft; alsó-ausztriai kormány 19 ft 12 kr.;
 diakovári püspökmegye 19 ft 57 kr.; alsó-ausztriai kormány
 472 ft 24 kr.; tiroli kormány 87 ft 39¹ kr.; trieszti kor-
 mány 9 ft; morvaszileziai kormány 1 ft 13 kr.; összesen
 1791 ft 5¹ kr. 173) gróf Zichy Károly 1400 ft; 174) né-
 hai gróf Erdődy József özvegye 200 mérő rozst és 200 ft;
 175) gróf Csáky István özvegye 400 ft; 176) bars megyei osz-
 el-ő alispán utján 100 mérő gabona; 177) bars megyei osz-
 el-ő rozst, 72 mérő árpát és 2 mérő zabot ajánlott; 178) Zó-
 lyom megyei lévai járás 213¹ mérő gabonát; 179) herceg
 Eszterházy 300 ft; 180) árvaváraljai színház 13 ft 19¹ kr.
 181) Trencsin vármegye 182 ft 24 kr.; 182) Szumák
 Pál 3 mázsa lisztet; 183) Liptó szent-miklósi izraeliták kö-
 zönsége 17 ft; 184) Arvamegye közönsége 45 ft; 185) Zó-
 lyom megye közönsége 16 mázsa burgonyát; 186) galgóczi
 uradalom tisztjei 146 ft; 187) Uzovics Sándor 10 mérő ár-
 pát; 188) Okolicsányi János 16 mérő rozst; 189) Zuo-
 várdja 2 mérő rozst. Összesen 59,877 ft 48¹⁰ kr.

Igy tehát ezen ajánlási egybevetett egyes tételek világos
 tanúi a felebb kített azon állításnak, melly szerint a szegé-
 nyek pénztárába bevétel gyanánt befolyt kegyes adakozások
 59,877 pft 48¹⁰ krnyi összegben feljegyezettek. —
 Hogy azonban e részben minden kellekek és szükségek, kö-
 teltségek teljesítésével maga a nemes feladatu czél ohaított
 eredménytel eléréssék, a kitűzött ösvény megfűtésében
 pedig lehető lefontosabb eljárás a fenforgó körülmények-
 hezi szoros alkalmaztatást feltételezte, az említett és főhadi
 adózók kezébe letett általános bevételi pénzüszveg né-
 mely megyei határozatok szerinti kezelésével, egy e végből
 kinevezett számosab tagokból álló állandó választmány bi-
 zottság meg úgy, hogy miképi eljárásáról számoljon. (Folyt.
 következik.)

**Szatmármegye tisztválasztó-, Zemplén- és
 Trencsin megye rendk. közgyűléséről vett tudósítást
 rendes levelezőinknek legközelebbi számaink közlendik.**

BUDAPESTI HIRHARANG. A legközelebbi napokban
 ismét egy pár gyermekgyilkolás és kitélt hire szomorítá a
 fővárosi lakosságot, s az ofélék oly gyakran utulnak meg,
 hogy méltán napról napra aggasztóbbakká lesznek. Nem
 csak okát e szomorú ténynek az itt tartózkodó sok kül-
 földi mesterlegényben kell keresnünk, kiknek megházasod-
 níuk tilalmas, vagy legalább igen nehéz, mivel hazájokban
 katonai szolgálatra köteleztetvék. A külvárosok majd mind-
 den második házában legalább egy illy mesterlegényt talál-
 hatni, ki szerelmesével együtt lakik; ezen utóbbi többnyire
 mosás által segíti a drága mindennapi kenyert megkeresni,
 s mivel ez mindig csak szűken megszereshető, főkép ha a
 gyermekek szaporodnak, mi elmaradni ritkán szokott, tehát

test vagy ismétlést, mellyről a 142ik lapon nem oda tar-
 tozólag elmelkedik, mondom fejtsé ki, ne pedig megemlítse,
 mint az idezett lapon, azaz magyarázza meg, mi ebben a szép es
 nem szép, mesoda körülmények közt használható, s mit kell
 benne kerülni. Mikor Berzsenyi b. Pronayhoz írott odájában orv-
 menek elragadó csapongásai közt így szol:

Hova, hova rant ömledező hevem?
 erzem, hogy ezen ismetles igen szépe teszi a gondolatot, leg-
 alább szebbe, mint ha a hova nem ismeteltetik p. o.:
 Hova visz engem ömledező hevem?
 ellenben Kolessey jegyvaltojanak e következő sorait:
 Merre, merre lángoló hevemben
 Honnan, honnan ő nem földi keny

az ismetles nemhogy szépe nem teszi, sőt részemről nem igen
 tudom egyének tartani fenszarnyaló észre való ügyefogyott erő-
 kodesnél, a mi azonban sehogysem akar menni. Honnan van ez,
 mi annak oka, hogy ugyanazon figura egy helyen szép, más he-
 lyen nem? azt szerettem volna, ha szerző ezekre gyujtott volna
 felvilágosító szövegeteket.

Miután megkérném koszosus szerzőt, azon esetre, ha észre-
 veteleimen netalán megbotránykoznak, ne tartsa azokat szemé-
 elleni bántalmaknak, tőlem, ki személyes ismerettségével nem is
 dicsekedhetem, bezárom rövid biralomatot nyelvünk felköté-
 hez intezett felhívással, kiket nyelvünk ügyében megkérni bator-
 kodom buzgó közremunkálásra: annyival is inkább, mert jelen
 mu által e fontos tárgyat bevezettnek épen nem tekinthetjük;
 megkérnem azon pályázó társat is, kinek munkájáról az egyik bíró
 oly elragadó magasztalással emlékezik, hogy felőle sokat ígerő
 várakozással lehetünk. Minel több író kísértendi meg e tárgyan
 erejét, annál bővebb anyagot nyujthatunk egy olyannak, ki
 minden kifogás nélkül hivatalos lesz megírni nyelvünk syntaxisát,
 miben meg eddig kimerítő készületek épen nem történtek.

G. ....

hajdani nöcseléd ismerősinek szállást ad ollyankor, midőn
 szolgálat nélkül vannak, míg kedvese, a mesterlegény, vi-
 szont egy pár legénytársának ad állandó szállást, hogy a
 drága szállást kiizethesse. Több illy szobát volt látni al-
 kalmunk, makben a két szerelmesen s 5—6 apró gyerme-
 ken és ugyanannyi ludon kívül, miket nyereszkedésre tör-
 az anya, rendszeren 4—5 mesterlegény és több kevesebb
 szolgálat nélküli nöcseléd lakik. Illy közelségből természet-
 esen ismerkedés származik, és ez aztán gyakran, lopásokat,
 orgazdaságot szül, s hogy utóbb a gyermek sem marad el,
 azt könnyen gondolhatni; valamint az is természetes, hogy
 szegénység s egyéb balviszonyok miatt zstán az illy szeren-
 esetlen gyermekek egy része meggyilkoltatik, másik részét
 idegenek küszönére fektetik, a legkisebb rész pedig ugy-
 nevezett olesó száraz dajkaságra kerül, hol tíz közül tízen-
 egy halna meg, ha ez lehetséges volna. Lehet-e ezen bajon
 segíteni és miképi, az tulesik e sorok körén, mellyek csak
 figyelmeztetni akarak az illetőket, hogy az ugynevezett vad
 házasságban élő mesterlegények háztartására nem ártana
 némi kis figyelmet fordítani, valamint arra is, hogy a szol-
 gálat nélküli eselédek hol és miképi töltsék idejüket? Ugy
 hisszük, ezáltal igen soknak lehetne nyomába jutni, mit
 most titok leple takar. — A budapesti izraeliták egyület ké-
 szülnek alapítani, mellynek tagjai kötelezik magokat, hogy
 az uszoráskodás minden nemeről örökre lemondanak, és
 nem is társalkodnak többé oly ügyfeleikkel, kik ezen gya-
 lázatos mesterséget továbbra is üzendik. Ez mindenesetre
 szép, de nehezen valószítható szándék, mert a társasélt
 minden viszonyait alapjaiban fogja megrendíteni, minthogy
 természetesen csak a kisebb részről lehet illy nagy áldozatot
 várti. Egyébiránt az uszorások számát szaporítandja, kiknek ehcz bi-
 zony nem kívánhatni különös szerencsét, mert sok pénz el-
 vesztendék az uszorások, ha olly jó szemmel nem bírnak,
 melly mindjárt első tekintetre ki bírja a hitelező lelkéből ol-
 vasni, hogy van-e szándéka valaha megfizetni a mérögdrága
 kölcsönt. Illy ritka éles látással pedig csak rendkívül gya-
 korlott szemek bírhatnak. — Budapestet nagy veszély fenye-
 geti, ha az idő nem könyörül rajtunk; a jég annyira fogytán
 van már, hogy csak némely boldogabb ezúkrások képesek
 még fagyallat igréni, adni pedig még kevesebben. Nem
 tudjuk, csakugyan Cerrito szomei olvaszták-e el a budapesti
 jeget a mi épen nem lehet, miután a legnemesb érezt
 is gyors, folyásba, vagy keringésbe bírák hozni, de annyi
 bizonyos hogy társza nagy kinokat okoz, mert a fölhevült
 keblekzeireiből csak szárazak is alig lehet már a fagyallat jó-
 lékony hidege által meghűteni. A ezúkrások minden esz-
 közt megkísérlettek, hogy jeget szereshessenek; eredeti
 színmu adatásakor színházba mentek, de csak hidegséget
 leltek a közönségnél, jégnek azonban nyoma sem volt, s
 végre, miután költők munkáiban sokat olvastak a nők jég-
 szíveiről, ezekhez is folyamodtak; ámde oh fájdalom, azon
 rájuk nézve igen szomorú tapasztalást kelle tenniük, hogy a
 tizenkilenczedik században nemcsak fogfájás és aranyér, ha-
 nem női jégszív sincs többé! Ha tehát az idő mielőbb fagy
 által nem könyörül Budapestet, ugy rövid idő múlva sok
 arszlán és arszlánuó ugy elolvad, hogy csak egyetlen ned-
 ves zsebkendő alakjában fognak a tulvilágra jutni. — E na-
 pokban egy arszlán a nemzeti színházban kirohánván ketre-
 czeből, egyenesen a légszínházhoz ugrott, üveget le-
 kapá, s szivarát megakará gyujtani; az üveg mindazáltal
 olly forró volt, hogy az arszlán körmeit derekasan meg-
 égette, ki boszujában földhez csapá az üveget, melly-
 nek darabjai több selyemcipős hölgy lábait sérthették
 meg. Kár, hogy azon dohányos uracs, körmei helyett nem
 inkább orrát égette meg. — Nem régt egy tapasztalatlan író,
 ki különben nem keveset hisz magáról, bizonyos munkáját
 saját költségen kinyomatván, hogy könyvtárosok meg ne gaz-
 dagodhassanak belőle, hanem az egész hasznol csupán ő
 huzhassa, könyvéből több száz példányt egy iteni könyv-
 árusnál eladás végett letett. Egy hét múlva már kérdézőskö-
 dék, hogy hány száz példányt küldjön még könyvéből, egy-
 szersmind számadást kívánt a könyvtárostól, mit ez csak e
 kevés szóval teljesite: „Könnyen számolhatok, mert ön be-
 eses munkájából még egy példány sem kelt el!” Ez aztán
 szomorú, s tanúsítja, hogy magyarságunk bizony még most
 sem áll legjobb lábán, mert annyit megjegyezhetünk, hogy a
 kérdéses könyv a jobb magyar elmesziülemények közé tar-
 tozik. — Eotvös és Jósika bárók egy két hét múlva bevég-
 zendik már nagy történeti regényeiket, s ezeknek hihetőleg
 sikerüldeni közönségünkkel ismét szorgalmas olvasásra villa-
 nyozni. — A háromdobutcai híres házból majd minden héten
 30—40 esavargót, zsebmetszőt, betyárt s bitóvirágot csip
 el a rendőrség, minek következtében nem tudjuk, mit kell-
 jen inkább csodálnunk: azt-é, hogy e sötredéknép mind-
 égeteit is ujonan fölkeresi azon szurtos menedéket, vagy
 azt, hogy annak büös tulajdonosa mindig el tudja kerülni a
 büntetést, vagy végre azt, hogy nincs hatalom, melly azon
 gyalázatos tanya ajtaját végkép bezáratni bírná! — ©

A MAGYAR KOZÉPPONTI VASUT PEST-VÁCZI VONALÁN

f. évi oct. 12én utazott 1788 személy; 13án 794; 14én 707;
 15én 589; 16án 535; 17én 488; 18án 2271 személy; s
 így october 12iketől october 18ikaig bezárolag összesen 7172
 személy.

Ugyanezen vonalon oct. 19én utazott 846 személy; october
 20án 690; 21én 536; 22én 737; 23án 606; 24én 410;
 25én 1523, s így oct. 19iketől oct. 25ikeig bezárolag össze-
 sea 5348 személy.

AZ IPARMŰKIALLTÁSI DÍJBIRALATOK EREDMÉNYE. (Vége.)
 Méltánlyással megemlítetnek: 1) Schvarecz Károly, győri
 posztós; 2) Kis István, nagykátai szürszabó; 3) Luksz, fehértá-
 kács Szedresen Tolnában; 4) Kósa István, m. szabó Tatában;
 5) Fabiny Janos, szabó Pesten; 6) Bucher Alajos, szövetgyár-

nok Egerb
 jos, arany
 Engl Henr
 Pesten; 1
 kács Peste
 sapkakele
 favesszők
 Fehervarr
 meggyez
 Molnár go
 Gaull és Z
 állítván ki
 nem tudat
 sem vetett
 Hajwald S
 latkozatta
 Esztergama
 Imre, vá
 úzők. Kece
 rolt labst
 okokból n
 vattuja,
 gyattol a
 va, jelen
 selyem és
 nem egész
 dolozhaz
 nyers nyu
 A magyar
 vabba Bru
 adataink.
 vasat, teh
 vesztet kül
 hordatvan
 latogató
 s a birala
 sek a kiral
 hagyattak
 most kezo
 tovább a
 tal kiállit
 javított f
 igazolást
 el az itele
 czeni gub
 dendő ok
 által kiáll
 sai tisztel

FEL-
 (Beküld
 felhívám
 fordulha
 legyőzte
 építését
 nulására
 és lakás
 sanak. -
 tak, öte
 kívánt s
 hogy eg
 goru kö
 remény
 nyü fia
 miután
 meghius
 ben szer
 is 1843
 én be n
 tam ma
 vén tek
 ellenes
 alkalma
 tanítan
 napjátó
 rintjára
 kiszolga
 denre,
 tel az e
 tésmod
 mellyne
 sodik t
 e körb
 és más
 szítés
 valamit
 tartozó
 martius
 a küls
 szítés
 munká
 czébe
 féle m
 szet ké
 csatorn
 ugyszí
 nősből
 féle es
 hónap
 építés
 sebb l
 felől
 uttal

nok Egerben; 7) Schuster, aranyműves Pesten; 8) Müller Lajos, aranyműves Pesten; 9) Zizelsperger, paplanos Pesten; 10) Engl Henrik, hímző Pesten; 11) Kohn, leánynevelő intézete Pesten; 12) Tomek, vederkesztő Pesten; 13) Munderlak, takács Pesten vetellőként; 14) Fuspök, takács papáról voros szerb sapkákért; 15) Bárczy János, gyűfőgyártulajdonos Pesten, gyűfőfesszőkért; 16) Lantz, takács Pesten; 17) Deak János, szűcs Fehérvárról. — A ki nem tüntetettek közül a következőkre nézve megjegyezni kötelességünk: Geyer, Gyurkovics zúcsmesterek; Molnár gombkötő; Engelbrecht aranyozó; Martini crepinműves; Gaull és Zengel bronzművesek és a szaloczi vasgyár, nem magok állítván ki, hanem más kiállítók által nevezetven meg: felőlük nem tudott, kívánnak-e versenyezni, és ezért bírálat alá sem vetettek készítményeik. — Szilágyi István, Toth Gaspar és Hajwald Samuel urak, birakul leven alkalmazva, ez okból kinyilatkoztatták, hogy versenyezni nem akarnak. — Mayer István, Esztergammegyebeli aldozó pap, s kezeidei oktató. Neudtwich Imre, vászonkereskedő. Nagy József szobrász, nem leven iparüzök. Keeskés szivakereskedő. Koch Maria mozaikszerszűn varrott labzonyeje, nem leven iparműcsikk: kiállítványai ez okokból nem iteltettek meg. Faith és Stadler gepeszek légszivattyuja, miután e művesek mar egymástól elváltak: szinte kilyagott a versenyből. Jaug, kütől képesek voltak kiállítva, jelenleg nem kapcsolkésztéssel foglalkodván. Koch Peter, selyem és barsonygyára, penzügyi bálkórülmények miatt most nem egész erővel és terjeszkedésben dolgozván. A pestmegyei dologház meg csak kezdő intézet levén. A csepini cukorgyár, nyers nyukrot, mi mostani üzletnek fő tárgya nem állítván ki. A magyar-ovari salitrom-főzészől s gyeplő-sajtolasról. — továbbá Brunner, kőszénbánya-bernök üzletéről nem leven semmi adataink. Schlosser Károly, Rosnyórol csak egyetlen darab rudvasat, tehát arra, hogy gyára felől itele mondathassék, igen keveset küldvén be. Schardt Andras, harangöntő a bíralat előtt elhordatván kiállítmányait, — végül a kalapok készítményéből a latogató közönség a kiállítványok legnagyobb részét megvevén s a bíralat előtt el is hordván, ekárt a bíralók nem leven képesek kellő iteletet hozni: mind ezen kiállítók és kiállítványai kihagyattak a versenyből. A szigetvári cukorgyár szarított repából most kezdvén a gyártást csak. Grün János „magasítottkőrajzi.” továbbá a m. gazdasági egyesület és dr. Neudtwich Karoly ur által kiállított rezvirág, csak kísérletnek levén. Dr. Gall Lajos urnak javított futási készüléte meg szinte a további tapasztalástól varván igazolást: mind ezek iránt a jövő iparműkiállításokra halasztattak el az iteleket. Orsonics fehérvári szűrszabó későnjött. A debreczeni gubacsapok öszvesen, az ottani gubacsapó cehének küldendő oklevellel tiszteltettek meg. A leányneveldek növendekéi által kiállított kézművekért az illető nevelő-intézetek tulajdonosai tiszteltettek meg. — Octob. 9kén 1846. Csana d y jegyző.

FELSZÓLÍTÁS a tűzellenes építés ügyében. (Beküldetett.) Hirlapok utján a t. cz. közönséget többször felhívám, hogy miután az eféle tűzellenes építéseknek előfordulhat minden nehézséget sok költség és törődéssel meggyőztem, e csak használható s megszámlálhatlan becsü építésmód, és a vele kapcsolatban lévő tudományok megtanulására csekély díjzáró mellett, melyért általam élelem és lakás ajánlatot, alkalmas egyéneket küldeni méltóztatásnak. — Ezen felszólításomra többen levél által nyilatkoztak, öten pedig személyesen jelentkeztek, de minthogy a kívánt számnak jóformán csak fele volt a kihez bizni lehetett, hogy egész időmet négy-öt ember tanítására áldozzam, szigorú körülményeim nem engedék; más részről láptál azon remény, hogy a mit magam be nem végezhetek, jó reményű fiam által később az idő kedvezésével teljesíteném. De miután ebeli reményem, nagyobb fiam Lajos halála által meghiusult; miután pedig 3dik fiam Dániel is májbetegségben szenved, mely betegség öle meg középső fiamat Istvánt is 1843ban, ő hozzá is kevés remény lehet, hogy azt, mit én be nem végezhetek, bevégezni s aunal fogva elhatároztam magamban, hogy akár mit ad isten, vénségem sem vévén tekintetbe, még egy évet s ha lehet többet is, a tűzellenes építés előmozdítására szentelendek, és arra minden alkalmas egyént, kinek szelid jó erkölse bebizonyul, megtanítandok. A tanítási tárgyak e folyó évi november első napjától folytatólag hónaponként előre fizetendő 50 váltó forintjával, melyért lakás és fűtés élelemmel együtt általam kiszolgáltattatik: kezdődik a rajzoláson, kiterjesztve mindenne, valami az emberi élet körül előfordul, legfőbb tekintel az építészetre levén kitzűve, különösen a tűzellenes építésmódra; ennek folytatólag részét a számolás tevén; mellynél a legnehezebb számvetések is taníttatni fognak. Második tanítás a földké megválasztása és alkalmazása lézen, e körbe fognak tartozni a többféle meszlények, mészföldök és mászkövek megválasztása. Harmadik tanítás a minták készítése és a több osztályú raszok mi móddalí vegyítése: valamint egy általam feltalált festék és festésmód az ehez tartozó árneisz-készítésmóddal. Mindezek a jövő 1847k év martius utolsó napjág bevégeztenek: apr lis tén kezdődik a külső munka, minden építési szerek mimóddalí jó elkészítése, s azoknak folytatólag minden megkívántó rendes munkája; azokhoz alkalmas kemencék készítése, kemenczbe berakodás, kiegészés, mellyek sorába jönek mindenféle meszlények és minden cifrázatok, mellyek az építéset körébe tartoznak; ezek után következnek a földalatti csatornák készítése és azoknak czélszerű alkalmazás módjai, ugyszintén mindenféle tetők, cserepek csinálása, legkülönösen a tűzellenes építésnél megkívántó több mint 30 féle cserepek készítése és kiegészése. Mindezek legfőbb 3 hónap alatt bevégeztenek; azután következik a tűzellenes építés nagyban, mellyről hogy meg fog történni, legkevesebb kétség sem lehet, mivel afele építés készítésére többfelől fel vagyok szólítva, mit hogy eddig nem tehettem, ezuttal arra is bátorodom válaszolni, mivel többen azon ala-

pos észrevételt tevék, tudniillik: hogy ha már a magam háza oly nyugalmas, mellyet ök magok is jól látnak, mégis miért hogy Pesten még afele ház nem áll? Erre én azt felelem, minthogy Pesten kivált a megszokott építés körül, annyit tanult egyén áll mindenkor készen, hogyha valaki csakugyan hamar akar valamit elkészíttetni, a minek Pesten többször csudait látjuk, csak pénz legyen, kívánsága azonnal teljesülre van; — de én, ki a legfőbb physikai nehézséget alig másfélve győztem le, módom pedig, hogy csak 200 öltre való cserepet előre el tudja készíteni, az eddig tett sok költsézés miatt ninesen, de ha még azt tudtam volna is csinálni, már a felrakásnál segítségem nem levén, hogy a mostaniak irányába építhessék, ahöz legalább is 20—30 tanult egyén segítése nélkülözhetlen; s valamig tanult egyének hiánya gától, mindaddig tölem kielégítő tettet várni épen nem lehet. Annál fogva felszólítok minden már nálam is személyesen jelentkezett egyént, ugyszintén kik leveleik által kerestek meg, valamint a tehetősebb uradalmakat, vármegyéket, városokat, különösen az országban magokat oly sokszor megkülönböztetett egyesületeket, legalább is egy jó erkölcsű egyént, legyen az bár miféle állapotú, folyó év november első napjára a fentebb előadottak megtanulására küldeni méltóztatásnak, hogy így ezen általam olly hévvel felkarolt, s már folytonosan 18 év alatt hűségesen ápoli tudomány mellynél hasznosabbat még emberi ész elő nem mutatott, mindelelőbb világot látván az emberiségnek és valakik azt magok hasznára kívánják fordítani, használhasson. — Utóljára bátor vagyok megemlíteni, hogy valakikkel csak ezen pályán találkoztam, órákig tartó unalmas tudakozások és faggatásokkal fárastatom, ha lehet-e olly móddal mindent le építtetni készíteni? ezekre tehát én öszintén azt felelem: Semmifele építésnél olly esinnél, olly öszveállón és tisztán nem lehet dolgozni mint ennél, s nines olly görbőség vagy akármiféle fordulat, mellyet ennél hasonlíthatatlan szepten el nem lehetne készíteni; csakhogy annak megmutatására mód nyujtassék, egy kevés gondviseléssel pedig, mellyet minden újotann építendő házaknál magam fogok megtenni, annakutána pedig a kit arra megbízok — egy olly általam építendő tető ezer evekig is el fog tartani, mivel benne semmi rothadni való vagy rozsdát kaplató nem lézen, a kívánt vasak különös jószágú festékek bevonatván; ha pedig valaha, a mi csak rendkívüli esetekben történhetik meg, cserepeket kivenni vagy betenni kellene, a mit már országos tekintetű nagy emberek jelenlétében, kik között gr. Széchenyi István ur ó exója is jelen volt, megnyugtathatja magát a kételkedő, hogy már arról jó eleve gondoskodva van. A mi pedig az eféle tuzellenes tetők árát illeti, a most idetartozó tetők áránál semmi esetre sem drágább később pedig jóval is olcsóbb leend. A kik tehát ebeli készseget használni, ajánlataimat elfogadni kívánják, méltóztatásnak arról mindelelőbb rendelkezni. Tudósításokat bérmentve elfogad Pesten országot Kalocsa-házban 557dik szám alatt saró Szabó Albert hités ügyvéd ur; magam pedig a sorok-sári határnál fenálló pesti esardával általellenben lévő saját házamban. Kelt Pesten sept. 20kán 1846. — Erdős Móses János.

A Revue des deux Mondes a spanyol királynének és öcsének ferjhezmenése által okozott angol-francia vitából két főkelel lényeges tartalmát közli. Ez Palmerston lord sept. 22kén kelt izenete Normanby lordhoz, mellynek másolata Guizot urral is közöltetett, és Guizot urnak erre adott és Jarnac grófhöz, francia ügyviselőhez Londonban küldött, s az által Palmerston lordnak is kézbesített felelete october 5dikérol. A Revue e cikkét a J. d. Debats is felvette haszájába, s az által azt mintegy meghitelesítette. Az okiratok lényege ez.

Palmerston lord először is arról panaszkodik sept. 22kei levelében, hogy ugyanakkor, midőn a francia kormány neki Isabella királyné házassága ügyében egységre lépett ajánlott, Bresson urnak már ellenkező utasítások valának Madridba küldve, hogy t. i. mindent végrehajtsón. Továbbá arra emlékeztet a lord, hogy ő egy Jarnac gróffal tartott konferenciában tagadta azt, hogy a kőburgi hg az angol királyi családdhoz olly közel rokonságban áll, mint Montpensier hg a francia királyi családdhoz, s hogy ezzel azon egységessé, melly Jarnac gróf állítása szerint már fenállott, támogatható nem volt.

A Revue des deux Mondes erre ezt jegyzi meg: „Midőn a most nevezett konferenciában a francia ügyviselő azt kívánta Palmerston lordtól, parancsolná Bulwer urnak Madridban, hogy azon esetre, ha Enrique infans és a királyné házasságát elgördíthetelen gátok akadályoznák, assisi Francisco infans pártolja, azt Palmerston lord, ki kéz alatt a kőburgi hg részere dolgozott, olly észrevétellel utasította vissza, hogy ámbár don Franciscot nem paroltathja, megválasztatását sem fogná ellenezhetni.”

Palmerston izenete első részében főképe azt iparkodik megmutatni, hogy Angliának mindegy volt, akárhát választ férjül a spanyol királyné; ellenben, hogy Franciaország minden eszközzel törekve bizonyos határoztottan kitzűtt ezél felé. Továbbá azzal vádolja a francia kormányt, hogy Isabella királyné ellenében bizonyos erkölcsi kényszerítéssel élt (ez ezélzás a hírtul aug. 27kei északára), midőn őt azon hercege elfogadására bírta, ki nem volt az Anglia által közösen kijelölti szándékolt völégény. — Mi pedig Montpensier hg házasságát illeti, az izeneten az mondatik, hogy Anglia azon esetre, ha e házasság végrehajlatnak, az infansné gyermekeinek lemondását kívánná a spanyol koronáról; azonban az angol kormány nem hiheti, hogy olly kormány, mint a francia, melly annyira kívánja a szomszéd statusok és Europa békéjét, ezen, a szomszéd birodalmakat és az európai békét veszélylyel fenyegethető házassághoz ragaszkodjék. Azután Montpensier hg házasságának jellemét és lehető kö-

vetkezmenyeit festi az angol külügyminister, s az, nézeto szerint Francia- és Spanyolországnak nemesak külső, hanem belső politikájokat is egymásba forrasztja, s ha végrehajtatik, miután a spanyol monarchiában még új megrendítesek történhetnek, francia közbenjárás idezhet elő Spanyolországban. Anglia tehát nem nézhetvén közönyösen olly nagy következményekkel bírható eseményre, ezennel komoly előterjesztéseket tesz ama házasság ellen s reméli, hogy az nem fog végrehajlatni.

Oct. 5kei feleletében Guizot ur mindenek előtt azon vádat löki el magától, mintha ő különös utasítást küldött volna Madridba épen akkor, midőn Palmerston lordot Isabella királyné férjhezmenése iránt közös munkálkodásra szólította fel. Julusban, mond, azt javasolta az angol cabinetnek, hogy a két infans pártfogására kezelt fogjanak, nyilatkoztatván, hogy a ki ezek közül Spanyolországnak tetszik, az ellen Franciaországnak sem lesz kifogása. Ugyanezt mondta Bresson urhoz küldött sürgönyeiben is. Palmerston lord ez iránt csak egy hónappal később nyilatkozék. Franciaország javaslatát, egy a mint az tételt, el nem fogadta, hanem azt kívánta, hogy Franciaország csatlakozzék Angliához, s együtt gyámolítsák Enrique infant, ki az auguszt 22kei sürgöny kifejezése szerint, Isabella férjének lenni egyedül alkalmas. A francia kormány e választani megütözését nyilvánította, mondván, hogy erre kezelt nem nyujthat. Guizot ur nem titkolá, hogy az idős (Francisco) infanshoz, annak a királyné és kormánya iránti loyális és tökéletesen alázasos magaviselete miatt, jobban hajlott, míg Enrique infans, dacára a keresztülutazásakor Parisban nyert barátságos tanácsnak, magát a progressista párt legszenvédélyesebb és -elvakultabb töredéke befolyásának rendelte alá, melly töredék minden erejéből a polgári háborút viszáldézni törekszik. Nem is utközhetni meg abban, hogy Isabella királyné Francisco infant választotta; Franciaország senkit nem kényszerített és a dolgokat a maga folyamában hagyta. A francia kormány, mindjárt e kérdés költekezésénél előadta elveit. A király kinyilatkoztatta, hogy Isabella királyné kezét egyik fia számára sem igényli, de egyszersmind reményét fejezé ki, hogy a spanyol korona nem fog a bourboni házból kivetetni. Az angol cabinet akkor méltánylani látszott a francia cabinet indokait, és remélhető, hogy madridi képviselőjét olly értelemben utasítandja. Ezután egy fontos tényt hoz fel Guizot ur. Mihelyt észrevenni vélte, hogy Isabella királynének nem V. Fileptől származó (kőburgi) hercege akarnak férjül adni, febr. 27kén oda nyilatkozték London és Madridban, hogy ha ezen terv állaudóságot nyerne, ő minden kötelezettségtől feloldottnak tekintendé magát és Montpensier herceg számára akár Isabella királyné kezét is kérendi. Már pedig majusban tudtára jött a francia cabinetnek, hogy a kőburgi hgnek a spanyol kormány részéről, az angol követ hozzájárulása mellett, a királyné keze ajánlatot, s eziránt elégedetlenségét nyilvánította nemesak Madridban, hanem Londonban is. Aberdeen lord a legloyalisabb fogadásokat tette, de nem sokára a hivatalból kilépett, s a francia cabinetnek csakhamar tudtára esett, hogy a kőburgi hg összedatásának tervét Isabella királynével, legnagyobb munkássággal tovább lözik. Ekkor Guizot urral közöltetett a Palmerston lord által Bulwer urhoz jun. 19kén intézett sürgöny, mellyben a királyné köröknek száma három hercegre szorítottott, s ezek közt a kőburgi hg a két infans elé tételt. Palmerston lord ezután azt mondá e sürgönyében, hogy Anglia azon het ki-vánja megválasztva látni, ki a királyné holdogságát megalapítani legképesebbek látszik. Már most kérdi Guizot ur, mi történt volna, ha a spanyol kormány a kőburgi hgnek tett ajánlat mellett marad? Nem mondatott volna-e, hogy ez a királyné szabad választása volt? És a tény látszatra Anglia egyenes gyámolítása nélkül történt volna. Ekkor Franciaország Isabella királyné és kormánya független akaratára hivatkozték, s mire Joga volt: egy másik kombinációt javasolt, mellyet aztán a királyné és a spanyol kormány elfogadtak, a cortes pedig egyértelműleg helybenhagytak. Ezekután a legnagyobb erélylyel utasítja vissza azon vádat, hogy a francia kormány valami erkölcsi erőszakot követett el Madridban képviselője által, mellyel a királyné, mint Palmerston lord mondá, don Francisco infans elfogadására bíratott volna. — Montpensier házasságát illetőleg pedig azt feleli Guizot ur a lord tiltakozására, hogy valamilyen tény ellen csupán azért, mivel kellenen, ovást tenni nem lehet. Minden ovásnak bizonyos Jagon kell alapulni. Az utrechti szerződésben két főgondolat van: Francia- és Spanyolországok koronáinak egyesítését megakadályozni, és Spanyolország koronáját Váik Filep utódjainak biztosítani. Montpensier herceg házasságának politikai fontosságát nem tagadja Guizot ur, mert Spanyolország koronája V. Filep utódjainál és a bourboni házban marad. Az utrechti szerződés e két czélját el nem választatni egymástól. Azon értelmet, mellyet Palmerston lord az utrechti szerződésnek adni akar, magok a tények czáfolják meg. Minek megbizonyításul Guizot ur több példát hoz fel arra, hogy a spanyol és francia Bourbonok közt az utrechti szerződés dacára is több rendbeli házasságok kötöttek, a nélkül hogy valaki az ellen fellépett volna. Franciaország tiszteli Spanyolország függetlenségét, valamint hogy meg is mutatja, hogy azt fenntartani képes, és Spanyolország azt annál bizonyosabban mondhatja magának, mennél inkább erősödik alkotmányos rendszere. E mellett azonban a francia cabinet azt is akarja, hogy a két ország közt Europa békéjének szilárdulása végett béke legyen. Mihez képest Palmerston lord előterjesztéseit el nem fogadhatja és teendőben szabályul nem tekintheti, mindamelllett a Franciaország és Anglia közt egyetértés fenntartása iránt az angol kormány és nemzet Jozan gondolkodása és méltányosságára hivatkozik. Ez a francia választanet lényeges foglaltatja.

